

zaterdag 17 september · 16.15 - 16.45 uur (aansluitend vespers · 17.00 - 17.30 uur)
Abdij Sint Benedictusberg Vaals / Mamelis *

Kate Moore · No man's land

door Cello8ctet Amsterdam

In het klooster Mamelis bij Vaals bidden en werken de monniken volgens de strenge regels van Sint Benedictus. In overeenstemming met die leefregels zijn de kloosterkerk en omgeving streng en eenvoudig. Ze werden gebouwd naar een ontwerp van Dom H. van der Laan OSB, tot aan zijn dood in 1991 monnik in Mamelis. Monumentaal in alle soberheid, maakt zijn werk tegelijk een overrompelende en een weldadige indruk. De jonge componiste Kate Moore (Australië/Den Haag) houdt zich bezig met muziek, muziekinstallatie, muziektheater en alles daartussen. Ze laat zich niet makkelijk indelen. Ze is oorspronkelijk, sensitief, onbevangen, altijd smaakvol. Ze durft te verwijzen naar bestaande stijlen, maar blijft zichzelf. Musica Sacra Maastricht vroeg haar om zich te laten inspireren door de architectuur van Van der Laan, de abdij en de bovenkerk. Voor de ruimte van het atrium schreef zij *No man's land* voor cello-octet. Aansluitend (om 17.00 uur) bestaat de mogelijkheid om de reguliere vespersdienst van de monniken – gregoriaans gezongen – in de abdijskerk bij te wonen.

Kate Moore 1979

No man's land (2011) WERELDPREMIÈRE

Klank en ruimte

In de muziek van Kate Moore draait alles om klank en ruimte. Haar composities zijn in muzikale termen vertaalde architectuur. In haar nieuwe werk *No man's land* heeft de Australische componiste zich laten inspireren door het abdijs en het daarbij behorende atrium (binnenplaats) van Mamelis – een oord van rust en contemplatie, 'een plek tussen twee werelden'.

Kate Moore, geboren en getogen in Sydney, woont sinds 2002 in Den Haag, waar zij lessen volgde bij Louis Andriessen, Martijn Padding, Diderik Wagenaar en Gilius van Bergeijk. In die tijd bezocht de jonge en bevlogen componiste ook masterclasses in Amerika bij David Lang, Julia Wolfe en Michael Gordon.

Nederland is haar tweede vaderland geworden. Ze switcht nog vaak tussen Nederland en Australië; voor uitvoeringen in haar geboorteland en omdat zij daar nog een proefschrift wil afmaken over haar eigen componeren en de filosofie daarachter. Muziek van Kate Moore klinkt inmiddels op alle belangrijke festivals ter wereld. Bekende internationale ensembles voeren haar werken uit, waaronder multimediale projecten in samenwerking met beeldende kunstenaars en filmregisseurs. Over de redenen waarom ze naar Nederland is gekomen, vertelt Moore: 'Veel Australische kunstenaars die ik ken, gingen naar Nederland om daar te studeren. Sommigen hebben zelfs familie in Nederland. Ook mijn moeder is een Nederlandse. Bovendien hebben Australië en Nederland uitgebreide artistieke betrekkingen. De meeste van mijn Australische collega's kennen Louis Andriessen, en omgekeerd zijn veel Nederlandse componisten geïnteresseerd in Australische muziek.'

* Busvervoer Theater aan het Vrijthof naar abdij (en vice versa): vertrek 15.15u; terug bij Theater aan het Vrijthof ca.18.30u

Voor Kate biedt het Nederlandse muziekleven veel voordelen: 'In Nederland is er een soort nationale familie. Uiteraard bestaat er een Haags circuit en een Amsterdams circuit, maar alle componisten maken deel uit van één land en muziekleven. Ik weet wat er in Amsterdam, Utrecht of Groningen gebeurt. In Australië hebben steden als Sydney, Melbourne, Brisbane en Perth ieder hun eigen muzikale clubje. En de steden liggen duizenden kilometers uit elkaar. Het concertleven staat op een hoog niveau, de Opera van Sydney is een van de beste operahuizen ter wereld. Maar een concertzaal voor nieuwe muziek zoals het Amsterdamse Muziekgebouw aan 't IJ – daar is in Australië geen equivalent van.'

Architectuur en proporties

In Moore's composities spelen architectuur en proportie, de fascinatie voor specifieke ruimten een grote rol. 'Ik heb het afgelopen jaar een stuk voor strijkkwartet geschreven. Daarin staan twaalf speakers met van te voren opgenomen klankmateriaal over de ruimte verdeeld. In feite is het alsof je vier strijkkwartetten hoort. Het publiek is een uur lang omgeven door een imaginaire klankwereld.' In haar cellooctet *No man's land* gebruikt Moore geen elektroakoestische middelen. Toch is haar preoccupatie met ruimte en architectuur ook in dit werk onmiskenbaar. Moore: 'Wat dat betreft heb ik veel van Louis Andriessen geleerd. Muziek gaat over structuur, akkoorden, de ruimtelijke dimensie ervan, met blokken werken, deze uitrekken en er economisch mee omgaan. Louis leerde mij om van mijn kunst te houden, het materiaal te omarmen, me te concentreren op dingen als structuur en ritme. Hij werkt met een paar akkoordblokken, die – op allerlei manieren gebruikt

en veranderd – de klank en de vorm van een stuk bepalen. Je kunt een grote klank creëren met weinig middelen, zo veel doen met zo veel minder. In die zin heeft de muziek van Louis zekere raakvlakken met het minimalisme, maar dan in de oorspronkelijke zin van het woord: reductie van het materiaal en weglaten wat niet nodig is. Wat Louis doet, werken met blokken, is eigenlijk ook wat een architect doet. Ik kan me daarin prima vinden.'

Spiritueel

Voor *No man's land* heeft de componiste zich door een kloostergebouw laten inspireren en ook het leven van de monniken in zich opgenomen. Moore over haar spirituele kant: 'Ik ben niet religieus, ik ben geen non. Maar kunst en muziek hebben altijd een spiritueel aspect. Ik maak deel uit van een cultuur waarin religie een belangrijke plaats inneemt. Sinds eeuwen heeft de religie op onze samenleving en architectuur een stempel gedrukt. Denk aan de prachtige gotische kerken – oorden van aanbidding – en de gregoriaanse zang. Al heb ik me niet echt met de regels van de Heilige Benedictus beziggehouden, toch weet ik bijvoorbeeld dat de Benedictijnen belangrijke antieke boeken hebben vertaald. Onze geschiedenis en ook de architectuur zijn sterk gebaseerd op filosofie en godsdienst. Ik zou niet precies kunnen uitleggen hoe, maar dit alles heeft sporen in mijn compositie achtergelaten.'

Niemandslaan

No man's land voert ons mee naar een oord 'tussen de werelden', ver weg van de hectische bedrijvigheid van het leven, een plek tussen hemel en aarde. De plaats van uitvoering is de binnenhof, het atrium van

Abdij Sint-Benedictusberg Vaals (Mamelis)

de abdij in Vaals. 'Het is niet nodig', aldus Moore, 'de monniken in hun dagelijkse routine te storen. Ondanks het feit dat ook het publiek toegang heeft tot de diensten in de kerk, is deze in de eerste plaats een ruimte voor de monniken. Het atrium daarentegen is een open ruimte die noch tot de buitenwereld noch tot de beslotenheid van het kloosterleven behoort. Het is een oord tussen de werelden.' Het hele kloostercomplex is gebaseerd op een uitgekiend architectonisch plan, op proporties en getallen. 'Ook in mijn stuk gaat het vooral om geometrische verhoudingen, perfect uitgebalanceerde elementen. De constructie van mijn compositie weerspiegelt dat. Maar niet letterlijk, niet in de zin dat ik gebruik heb gemaakt van een bouwplan of plattegrond om te weten te komen of bijvoorbeeld de vensters in een verhouding van drie tot vijf staan. In mijn stuk gaat het om de proportie zelf, oftewel de essentie daarvan. Net als een architect zoekt de componist de vorm in het materiaal. Door het materiaal uit te breiden, te rangschikken, de focus te leggen op bepaalde tonen, krijg je een structuur, een muzikaal gebouw. Muren, vensters en invallend licht – dat alles is in mijn stuk aanwezig, vertaald in klank.'

Artistieke vrijheid en tegelijkertijd gebonden zijn aan bepaalde regels en wetten: Kate Moore's nieuwe werk is daarvan een sprekend voorbeeld. En daarmee een passende bijdrage aan het festivalthema van dit jaar.

Christiane Schima

Abdij Sint-Benedictusberg Vaals / Mamelis

De abdij Sint-Benedictusberg ligt tussen Nyswiller en Lemiers, vlak bij de Duitse grens, op een beboste heuvel langs de weg Maastricht-Aken, niet ver van de eeuwenoude pelgrimsweg tussen beide steden.

Twee ronde torens die middeleeuws aandoen, komen boven de bomen uit en doen eerder denken aan een burcht dan aan een klooster. Een stijgende oprijlaan voert de bezoeker naar een ruim voorplein met een groot kruismonument, dat erop wijst dat het huis en zijn bewoners aan God gewijd zijn. Het gedeelte van de abdij dat de dubbele kerk met atrium en klokkentoren, sacristie, spreekkamers en bibliotheek omvat, is gebouwd door Pater Van der Laan. Passeert men na binnenkomst het voorgebouw met de spreekkamers, dan betreedt men het atrium (1962 en 1968). Via een brede trap komt men door een galerij in de abdijkerk, die is gewijd aan Maria. Opvallend is de nobele eenvoud. Het middenschip is omgeven door een galerij zonder ramen. De muren van het middenschip rusten op de pijlers van deze galerij. De ramen zijn met een mooie regelmaat gerangschikt en zijn voorzien van eenvoudig glas.

Pater Hans van der Laan

Pater Van der Laan werd op 29 december 1904 in Leiden geboren. Hij studeerde architectuur bij professor Grandpré-Molière in Delft. In 1927 werd hij monnik in Oosterhout. In 1968 kwam hij naar de abdij van Vaals, waar hij op 19 augustus 1991 is gestorven. Met zijn broer Nico gaf hij van 1945 tot 1973 een cursus 'Kerkelijke architectuur', die de herontdekking beoogde van de maatstaven en grondslagen van de architectuur. De abdijkerk van Vaals is de eerste rijpe vrucht van dit werk: een indrukwekkend geheel,

bestaande uit bovenkerk, crypte en atrium, dat in 1968 werd voltooid. Sindsdien heeft Pater Van der Laan verschillende andere kloosters gebouwd, en een woonhuis. In 1987 werd de bouw van de abdij voltooid. De provincie Limburg onderscheidde hem ervoor met haar architectuurprijs. In 1977 publiceerde hij zijn levenswerk *De architectonische ruimte*, waarvan ook een Engelse, een Franse en een Duitse uitgave verschenen zijn.

Pater Van der Laan zocht naar een systeem van maten met algemene geldigheid. Een systeem dat hij onder meer in oude culturen terugvond: de prehistorische Stonehenge in Zuid-Engeland, de Akropolis in Athene en de dodentempels bij de Egyptische pyramiden. (zie www.benedictusberg.nl voor meer informatie)

Documentaire Dom H. van der Laan

In 1982 vertelde Pater Van der Laan over zijn werkwijze: maten, vormen en ruimte ordenen tot een sluitend systeem, zodat een evenwichtige maatvoering ontstaat. Deze documentaire is gedurende het festival doorlopend te bekijken in het Theater aan het Vrijthof (vrij entree).

Cello8ctet Amsterdam

Cello8ctet Amsterdam (Sanne Bijker, Claire Bleumer, Karel Bredenhorst, Stephan Heber, Wijnand Hulst, Rares Mihailescu, Oihana Aristizabal Puga en Artur Trajko) staat voor nieuwe muziek en succesvolle kruisbestuivingen tussen verschillende muziekstijlen en kunstdisciplines. Het octet programmeert originele werken van de meest markante componisten van nu. Het heeft meer dan zeventig wereldpremières uitgevoerd, van componisten als Xenakis, Nobre, Halffter, Donatoni, De Pablo, Denisov, Goebaidolina, Pärt, Boulez, Loevendie, Riley, Kagel en Glass. Het octet werd opgericht in 1989 onder de naam Conjunto Ibérico. Naast optredens in de belangrijke zalen van Europa, heeft Cello8ctet Amsterdam concerten gegeven in de Verenigde Staten, Canada, Midden- en Zuid-Amerika, Azië en het Midden-Oosten.

Dit concert wordt opgenomen door KRO Radio 4. Uitzending zal plaatsvinden op donderdag 22 september 2011 in het programma Avondconcert tussen 20.00 en 23.00 uur.

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra Maastricht, Theater aan het Vrijthof Maastricht en KRO Radio4

- FESTIVALDIRECTIE Jacques Giesen en Hugo Haeghens
- BESTUUR Jean Jacobs, Eddy Klomp en Bas Huijser
- PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen, Hugo Haeghens, Stijn Boeve, Fons Dejong (Theater aan het Vrijthof), Russell Postema, Sylvester Beelaert (KRO) en Jos Leussink (hors catégorie)
- PROJECTLEIDING EN FONDSENWERVING Stijn Boeve
- MARKETING EN PUBLICITEIT Edmée Janssen
- PRODUCTIE Peter Noten
- UITBALIE Hanneke Roymans
- TECHNIEK Peter Vanhex
- FACILITAIR Roel Schoenmaeckers en Claire Dullens
- FINANCIËN Jos Spauwen en Joyce Paquay
- REDACTIE Philip Leussink (vormgeving) en Jacinta Wetzer
- BASISONTWERP Dorine Verharen bNO

Stichting Musica Sacra Maastricht
Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

- MET DANK AAN Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, KRO Radio4, Prins Bernhard Cultuurfonds, VSBfonds, Fonds voor Cultuurparticipatie, Stichting Elisabeth Strouven, Maastricht VIA 2018, RKK, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht, Limburgs Festival Platform, Zuiderlicht, RTV Maastricht, VVV Maastricht en Cultuurzomer, L1 Radio en Televisie en Dagblad De Limburger (Media Groep Limburg) voor de financiële en promotionele ondersteuning.
- SAMENWERKINGSPARTNERS Lumière Cinema Maastricht, Selexyz Dominicanen, Conservatorium Maastricht, Academie Beeldende Kunsten Maastricht, Toneelacademie Maastricht, Tout Maastricht, Maastricht VIA 2018, Opera Zuid, Limburgs Symfonie Orkest, Intro in situ, Bonnefantenmuseum, Studium Chorale, RKK, Dr. Fons Kurris, Ds. Joen Drost, Dom Adrianus Lenglet, RTV Maastricht, alle deelnemende muzikanten (Participatieproject 'In C') en locaties.

STEUN HET FESTIVAL

Voor een bijdrage vanaf € 30 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie www.musicasacramaastricht.nl voor meer informatie en aanmelding.

theater
aan het vrijthof

KRO

RKK

Radio 4

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

provincie limburg

TV FM TXT NL

Limburgs
festival
platform

STICHTING ELISABETH STROUVEN

zuiderlicht
cultureel maandblad

Gemeente Maastricht

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

VSBfonds

Prins Bernhard
Cultuurfonds

De Limburger
Limburgs Dagblad

maastricht:
STEUN OORDE DE STEUN

STICHTING
KUNSTEN
Maastricht

MAASTRICHT
VIA2018

MAASTRICHT
VIA2018